

REPUBLIKA SLOVENIJA
ZAGOVORNIK NAČELA ENAKOSTI

Redno letno poročilo za leto 2022

OSEBNA OKOLIŠČINA: RASA ALI ETNIČNO POREKLO

- 1.1 Ocene diskriminatornosti predpisov
- 1.2 Priporočila Zagovornika
- 1.3 Ugotavljanje diskriminatornosti ravnanj
- 1.4 Svetovanje, informiranje in podpora
- 1.5 Izobraževanje in ozaveščanje

Osebne okoliščine so tiste prirojene ali pridobljene osebne značilnosti, lastnosti, stanja ali statusi, ki so praviloma trajno in nerazdružljivo povezani z določenim posameznikom in njegovo osebnostjo, zlasti identiteto, ali pa jih posameznik ne spreminja zlahka. Osebne okoliščine, ki jih določa Zakon o varstvu pred diskriminacijo so:

SPOL

NARODNOST

RASA ALI ETNIČNO POREKLO

JEZIK

VERA ALI PREPRIČANJE

INVALIDNOST

STAROST

SPOLNA USMERJENOST, SPOLNA IDENTITETA IN SPOLNI IZRAZ

DRUŽBENI POLOŽAJ

PREMOŽENJSKO STANJE

IZOBRAZBA

ZDRAVSTVENO STANJE

NOSEČNOST IN/ ALI STARŠEVSTVO

DRŽAVLJANSTVO

KRAJ BIVANJA ALI STALNO PREBIVALIŠČE

ZAKONSKI STAN ALI DRUŽINSKI STATUS

DRUGE OSEBNE OKOLIŠČINE

VSE ALI VEČ OSEBNIH OKOLIŠČIN HKRATI

LEGENDA

Področja družbenega življenja, kjer morajo državni organi, lokalne skupnosti, nosilci javnih pooblastil ter pravne in fizične osebe spoštovati prepoved diskriminacije.

Delo in zaposlovanje

- Pogoji za dostop do zaposlitve, samozaposlitve in poklica (vključno z izbirnimi merili in pogoji zaposlovanja, ne glede na vrsto dejavnosti in na vseh ravneh poklicne hierarhije, vključno z napredovanjem);
- Dostop do vseh oblik in do vseh ravni karijerne orientacije in svetovanja, poklicnega in strokovnega izobraževanja in usposabljanja, nadaljnjega poklicnega usposabljanja in preusposabljanja, vključno z delovno prakso;
- Zaposlitveni pogoji in pogoji dela, vključno s prenehanjem pogodbe o zaposlitvi in plačami.

Članstvo v sindikatih

- Članstvo in vključevanje v organizacijo delavcev, ali delodajalcev ali v vsako organizacijo, katere člani opravljajo določen poklic, vključno z ugodnostmi, ki jih zagotavljajo take organizacije.

Socialne pravice

- Socialna zaščita, vključno s socialno varnostjo;
- Socialne ugodnosti.

Zdravstveno varstvo

- Zdravstveno varstvo.

Izobraževanje

- Vzgoja in izobraževanje.

Trg dobrin in storitev

- Dostop do dobrin in storitev, ki so na voljo javnosti, vključno s stanovanji, in preskrbo z njimi.

Drugo

- V to področje spadajo zadeve, ki jih ni mogoče uvrstiti v zgornje kategorije in zadeve, ki naslavljajo vsa področja hkrati ali pa splošno področje varstva pred diskriminacijo.

Pregled statusov priporočil

Status priporočila na dan 31. januar 2023:

- Uresničeno: ●
- Neuresničeno: ●

Nekatera priporočila za spodbujanje enakega obravnavanja so sistemska in splošna, njihov cilj je predvsem delovati preventivno in ozaveščati, pogosto pa so poslana več naslovnikom hkrati. V teh primerih so označena kot:

- Sistemsko priporočilo: ●

1.1 Ocene diskriminatornosti predpisov glede osebne okoliščine rase ali etničnega porekla

! Zakon o mednarodni zaščiti je po oceni Zagovornika diskriminatoren do mladoletnih prosilcev za mednarodno zaščito brez spremstva

Zagovornik je opravil oceno diskriminatornosti osmega odstavka 18. člena Zakona o mednarodni zaščiti. Ta določa, da se zakoniti zastopnik mladoletnega prosilca za mednarodno zaščito brez spremstva lahko razreši, ko o varovancu pristojnim organom ne izda informacij, ki bi temu lahko škodile v postopku pridobivanja statusa begunca ali subsidiarne zaščite. Zagovornik je ocenil, da je predpis diskriminatoren. Ureditev je z možnostjo razrešitve zakonitega zastopnika v primeru zadrževanja določenih informacij zakonitemu zastopništvu odvzela osnovni namen, ki je vzpostaviti zaupno razmerje med zastopnikom in varovancem in zasledovati varovančeve največje koristi. Razrešitev zakonitega zastopnika je ob tem predvidena samo v postopkih mednarodne zaščite. V postopku ocene diskriminatornosti predpisa MNZ ni uspelo dokazati, da bi morali ureditev obravnavati kot dovoljeno izjemo od prepovedi diskriminacije. Zagovornik je zato ocenil, da ureditev v slabši položaj neupravičeno postavlja varovance na podlagi njihove osebne okoliščine statusa prosilca za mednarodno zaščito in posredno zaradi osebnih okoliščin državljanstva in etnične pripadnosti. Varovanci zakonitih zastopnikov so samo v postopkih mednarodne zaščite obravnavani slabše kot varovanci v drugih postopkih. Zagovornik je MNZ priporočil, naj diskriminacijo odpravi s spremembo zakonodaje (050-23/2021/9).

ZAGOVORNIK IZPOSTAVLJA

65. člen Ustave Republike Slovenije
(položaj in posebne pravice romske skupnosti v Sloveniji)

Položaj in posebne pravice romske skupnosti, ki živi v Sloveniji, ureja zakon.

Zakon o romski skupnosti v Republiki Sloveniji, ki se nanaša na predstavništvo pripadnikov romske skupnosti v Svetu romske skupnosti, po oceni Zagovornika ni diskriminatoren

Na podlagi analize podatkov, ki so jih Zagovorniku poslale štiri od petih delujočih romskih zvez, je Zagovornik ocenil, da z ekskluzivnostjo Zveze Romov Slovenije v Svetu romske skupnosti romska društva s sedeži v občinah na območjih, kjer romska skupnost ni tradicionalno naseljena, niso postavljena v manj ugoden položaj v primerjavi z romskimi društvi s sedeži v občinah na območjih, kjer je romska skupnost avtohtona. Po oceni Zagovornika določba prvega odstavka 10. člena Zakona o romski skupnosti v Republiki Sloveniji (ZRomS) ni diskriminatorna do neavtohtonih Romov. Vendar pa je v postopku ocene diskriminatornosti ZRomS Zagovornik ugotovil, da več kot dve tretjini romskih društev ni vključenih v Zvezo Romov Slovenije, kar ji jemlje legitimnost predstavnštva vseh Romov v Svetu romske skupnosti. Zagovornik je Vladi priporočil, naj pripravi predlog spremembe ZRomS, s katero bo omogočeno reprezentativno predstavništvo pripadnikov romske skupnosti v Svetu romske skupnosti. (050-14/2021/28).

1.2 Priporočila Zagovornika glede osebne okoliščine rase ali etničnega porekla

Zakon o romski skupnosti v Republiki Sloveniji (ZRomS-1)¹

Priporočilo (050-14/2021/29):

1. Vlada naj spremeni zakon tako, da bo omogočeno reprezentativno predstavništvo pripadnikov romske skupnosti v Svetu romske skupnosti Republike Slovenije. Pri tem naj se upošteva, da obstajajo poleg Zveze Romov Slovenije še druge romske zveze, v katere se združujejo romska društva s sedeži na območjih tako tradicionalno kakor tudi netradicionalno naseljene romske skupnosti. ●

Zakon o starševskem varstvu in družinskih prejemkih (ZSDP-1, EPA 2545 - VIII)

Priporočilo (0070-13/2021/4):

1. Analizira naj se vzroke za neopravičene izostanke (romskih) učencev, njihovega domnevnega zgodnjega osipništva in prekinitve nadaljnjega šolanja ter analizo učinkov predlaganih zakonskih določb na enakopravnost, enake možnosti in enako obravnavo. ●

Zakon o socialno varstvenih prejemkih (ZSVarPre, EPA 2546 - VIII)

Priporočilo (0070-1/2022/1):

1. Vključi naj se celovita presoja učinkov na enakopravnost, enake možnosti in enako obravnavo v okviru načrtovanja ukrepov, ki naj bi bili ciljno usmerjeni zlasti v Rome. ●

¹ Zakon o romski skupnosti v Republiki Sloveniji (Uradni list RS, št. 33/07).

1.3 Ugotavljanje diskriminatornosti ravnanj zaradi osebne okoliščine rase ali etničnega porekla

! Zagovornik je ugotovil diskriminacijo Romov pri postrežbi v lokalu

Zagovornik načela enakosti je ugotovil, da so bili v lokalu na murskosoboškem trije gostje diskriminirani na podlagi njihove osebne okoliščine narodnosti oziroma etničnega porekla. Natararica jim je rekla, da jih ne bo postregla, ker so Romi. Pooblaščenec odvetnik lokala je Zagovorniku pojasnil le, da je natararica gostom strežbo odklonila zato, ker da je bila prepričana, da je med trojico tudi oseba, povezana s fizičnim napadom nanjo in pretepom v dneh pred njihovim obiskom lokala. Zagovornik je pri lokalni policijski upravi opravil poizvedbo in izvedel, da nihče od treh nepostreženih gostov v času omenjenega pretepa ni bil v lokalu. Zagovornik je tako ugotovil, da je lokal z zavrnitvijo postrežbe trojici gostov samo zato, ker so Romi, kršil prepoved diskriminacije na področju ponujanja blaga in storitev javnosti, in sicer na podlagi osebne okoliščine narodnosti ali etničnega porekla (Odločba št. **0700-8/2022/48** z dne 19. 12. 2022).

Zagovornik ni ugotovil diskriminacije pri obravnavi osnovnošolca z individualiziranim programom

Zagovornik je prejel predlog za obravnavo diskriminacije, v katerem je predlagatelj navedel domnevno diskriminacijo, ki naj bi je bil deležen njegov otrok v okviru izvajanja pouka v osnovni šoli. V predlogu in poslanih prilogah je predlagatelj pojasnil, da je sin opredeljen kot trojno poseben otrok, ki se izobražuje po individualiziranem programu (v nadaljevanju: IP). Sin ima govorno-jezikovno motnjo, nadpovprečno inteligenco in evidentirano umetniško nadarjenost, njegov IP pa je pripravljen na podlagi določbe o usmeritvi Zavoda za šolstvo ter akta identifikacije nadarjenosti. V predlogu je kot posredno diskriminatorno navedel prakso sinove učiteljice, ki naj bi neustrezno izvajala prilagoditve, vezane na otrokovo jezikovno razumevanje. Zagovornik je v konkretnem primeru ugotovil, da domnevno neustrezna obravnava otroka pri rednem pouku, konkretnije pri interni diferenciaciji pouka, ne predstavlja neposredne diskriminacije po ZVarD. V Sloveniji ni predpisa, ki bi na zavezujoč način urejal konkretne ukrepe za ravnanje z nadarjenimi učenci in poenotil sistem ravnanja z nadarjenimi učenci na vseh osnovnih šolah. V trenutni situaciji tako različne šole različno prilagajajo metode dela z nadarjenimi učenci. Zagovornik prav tako ni prepoznal vzročne povezave med zatrjevanimi osebnimi okoliščinami rase in invalidnosti ter ravnanjem učiteljice (**0700-39/2021/6**).

1.4 Svetovanje, informiranje in podpora glede osebne okoliščine rase ali etničnega porekla

! Domnevno sporno ravnanje policistov proti temnopoltim članom družine

Na Zagovornika se je obrnila stranka z obvestilom, da je bila njena družina, v kateri so nekateri člani temnopolti, izpostavljena žaljivim komentarjem policistov. Stranka je proti policistom podala pritožbo na Sektor za pritožbe zoper policijo. Zagovornik je stranko povabil, naj odda predlog za obravnavo diskriminacije. Ob tem ji je tudi svetoval, na kakšen način naj vodi postopek s pritožbo proti policiji, če se za postopek pred Zagovornikom ne bi odločila, ter katere pravne podlage lahko uporabi pri tem. Stranka se na pojasnilo Zagovornika ni odzvala (0702-172/2022).

Rasistično motiviran napad v parku

Na Zagovornika se je obrnila stranka, ki jo je pretresel rasistični napad na moškega v enem izmed ljubljanskih parkov. Zagovornik je stranki pojasnil, da gre za primer suma kaznivega dejanja, katerega obravnava presega pristojnosti Zagovornika, zato je stranko usmeril na policijo. Stranki je še pojasnil, da je pristojnost Zagovornika omejena, kadar gre za kriminalna dejanja. V takšnih primerih Zagovornik ne vodi postopkov ugotavljanja diskriminacije, lahko pa žrtvi rasistično motiviranega napada nudi podporo in pomoč v smislu svetovanja glede uveljavljanja pravic v postopkih, povezanih z diskriminacijo (0702-121/2022).

1.5 Izobraževanje in ozaveščanje glede osebne okoliščine rase ali etničnega porekla

Delavnica za ženske z migrantsko izkušnjo

Predstavnici Zagovornika sta se 12. aprila 2022 udeležili dvournega spletnega srečanja, namenjenega ozaveščanju žensk z migrantsko izkušnjo, ki ga je organiziralo Društvo Odnos. Skupini desetih priseljenk, pretežno iz območja nekdanje Jugoslavije, Kazahstana, Rusije in Ukrajine, sta predstavili pristojnosti Zagovornika ter načine, kako jim lahko pomaga, kadar menijo, da so diskriminirane. Poudarili sta svetovalno funkcijo Zagovornika in predstavili nekaj konkretnih primerov ugotavljanja diskriminacije zaradi osebnih okoliščin spola, rase in vere. V zaključni diskusiji so udeleženke delile osebne izkušnje z doživljanjem diskriminacije na področju zaposlovanja zaradi nošenja naglavne rute ter pri najemu stanovanja na prostem trgu zaradi narodnosti. Opozorile so tudi na novo zaznano »rusofobijo« v javnem prostoru ter na primere zapiranja bančnih računov ruskim državljanom, živečim v Sloveniji.

Predstavitev dela Zagovornika v okviru predstavitve mednarodnega projekta PRESS za spodbujanje enakosti Romov v Sloveniji in na Slovaškem

Predstavnica Zagovornika se je 10. novembra 2022 na Fakulteti za družbene vede v Ljubljani udeležila mednarodne predstavitve poročila projekta PRESS – Spodbujanje enakosti Romov v Sloveniji in na Slovaškem, ki ga je organiziralo Združenje EPEKA. Kot gostja je aktivno sodelovala na okrogli mizi o diskriminaciji Romov v Sloveniji, njihovem položaju ter o ukrepih za zmanjšanje anticiganizma v naši državi. Predstavila je delo Zagovornika na tem področju.